

FIGURES DE CATALUNYA

Narcís Monturiol

Inventor del primer submarí que navegà al món

Nasqué a Figueres, capital de l'Empordà, el dia 28 de setembre de 1819. El seu pare era boter. I així com el germà gran fou destinat a seguir l'ofici patern, Narcís, que era el segon, fou destinat a fer estudis. A Cervera estudià el batxillerat, per bé que no arribà a obtenir el títol; sembla que l'atmosfera de la Universitat filipina no li plaïa, i un amic d'ell, Sebastià Gibert, amb molta influència en el seu pensar, el decidí a anar-se'n amb ell a Barcelona. A la capital les seves idees avançades i el seu amor a la política trobaren més aliats; estudià per advocat. Es barreja a l'agitació de l'època. S'enrola com a milicià i participa en la revolta que el general Espartero vingué a dominar i que requerí el previ bombardeig de la ciutat.

Amb un amic anomenat Carlé, obre una llibreria a la Rambla, davant per davant de l'hotel de les Quatre Nacions. El 1847 edita un periòdic titulat «La Fraternidad». Ni aquestes temptatives ni el títol d'advocat que obté al capdavant, no apaivaguen les seves inquietuds ni fixen el seu voluble talent. El 1848, any de neguit a tota Europa, no és pas tranquil a Barcelona; Monturiol es veu obligat a emigrar a França, on amb el seu treball fa el que pot per a seguir sostenint la seva família que ha restat a Espanya. Torna el 1849 i torna a embolicar-se; edita un nou periòdic titulat «El pare de família», que surt amb intermitències i clandestinitats. Als trenta-un anys, entre una aventura política i una elucubració social, Narcís Monturiol inventa una màquina per a fabricar cartutxos. D'aquest primer invent passa a un altre que ha d'esdevenir la seva màxima empresa: la navegació submarina. Però manca de numerari, cosa que el priva de fer les proves que necessita i àdhuc de concentrar-se en el seu projecte. L'any 1854, amb el seu amic Josep Ollu, fundà una societat per a explotar el seu nou sistema per a imprimir cartipassos. Venen noves complicacions i persecucions. Monturiol no perd, però, l'empenta ni l'afabilitat, que són els seus dons. Amb els seus amics funda una societat titulada «El Quarto», puix aquesta és la quota que aporta cada soci. I aquest cop sí que Monturiol pateix una depressió: està cansat i projecta anar-se'n cap Amèrica. Li ho impedeix una revolta, seguida d'una epidèmia de còlera. Després de pronunciar a l'Ajuntament dos inflamants discursos surt cap a Cadaqués, amb la qual cosa evita anar a la presó.

A Cadaqués, per viure, pinta retrats, puix també té aptituds plàstiques. Vora la mar torna a obsessionar-se amb el seu projecte del submarí. «Estic convençut que és possible», repeteix als seus amics. «És més», afegeix «la nau existeix», «On?», li demanen. «Aquí», respon tot colpejant-se el front.

De Cadaqués torna a Barcelona i s'installa al Passeig Nacional de la Barceloneta.

Al llarg de la seva atropellada existència, Monturiol no ha cessat d'acumular coneixements. En les seves solituds empordaneses ha traçat plans i madurat projectes, que no ha pogut realitzar per falta de diners. El seu amic, Martí Carlé, emprèn un apostolat per remeiar aquest inconvenient. L'any 1857 es funda una altra societat per explotar un altre invent de Monturiol per a l'extracció del corall. Però ell no deixa de rumiar sobre el seu projecte predilecte: el submarí, que ja té dibuix i ja té nom. Es diu «Ictineo».

Sense altre escalf que el que li dona el grup dels seus amics, es construeix la nau, que és varada el 28 de juny del 1859 al port de Barcelona. En són els tripulants l'inventor i

el seu amic Josep Ollu. La immersió no és enterament satisfactòria; el submarí sofreix algunes avaries. Noves proves el 23 de setembre, amb resultats encoratjadors, atrauen l'atenció de la premsa.

Però, a despit d'aquest començament de curiositat i interès, no es troben capitals que permetin de perfeccionar l'invent. Aleshores Monturiol, el rebel, el revolucionari, recorre a l'Estat, però infructuosament.

A l'assaig, que té lloc el 29 de setembre del 1860, hi assisteixen, invitats, els ministres d'Estat i de Foment, corporacions locals i públic.

El general O'Donnell s'entusiasma; sembla adonar-se que l'invent no solament és viable, sinó transcendentalíssim. Promet a Monturiol que aconseguirà que el rei vegi l'«Ictineo». Es perllonguen les conversacions, abunda la correspondència, viatges a Madrid, però al capdavant tot es torna aiguapoll —aigua en què no navegaven els inventors.

Per gestió d'uns quants diputats catalans hom aconsegueix que siguin organitzades noves proves a Alacant, amb assistència del ministre de Marina; però els medis oficials no es deixen convèncer. Mentrestant, la popularitat de l'invent i de l'inventor ha crescut i pres el caient que és habitual a la nostra terra. Barcelona i Figueres estan folles d'entusiasme amb l'«Ictineo». Sota la presidència del general Dulce, capità general de Catalunya, es constitueix una comissió per a recaptar cabals. La reina ofereix quatre mil duros per encapçalar la subscripció, que també ha estat oberta a Madrid.

Monturiol visita Londres, on se celebra una exposició, i París. De Cuba, on el general Dulce segueix pensant en el submarí, arriben vint mil duros. Monturiol, incansable, inventa una màquina de fer cigarretes i un motor marí per a l'«Ictineo». Però l'any 1867, per un inesperat rebot de la política, hom tanca Monturiol a la presó. Sort encara que el 22 d'octubre del mateix any ja n'ha sortit i pot assistir a les proves del seu submarí, amb el motor muntat. Èxit... El submarí fa honor a la seva designació i navega. Però en aquesta gran aventura els revessos vénen immediatament després dels èxits. La societat, exhaurit el capital, ha contret deutes que provoquen l'embargament de l'«Ictineo», que poc temps després és venut com a ferro vell.

El malaurat Monturiol entra al període més trist de la seva vida. No cessa d'inventar, car és la seva planeta. Estudia el vol dels ocells, puix somnia la navegació aèria; inventa una roda pèndul; estudia un funicular per a Tarragona. Accepta com a modus vivendi una plaça en una casa de comerç. Un dependent, company seu, tan llest com poca-vergonya, aconsegueix que l'invent de Monturiol per a conservar la carn es posi en explotació a Londres, i hi guanya una fortuna.

Envellit i malalt, el fecund inventor, recollit pel seu gendre en un pavelló de la fàbrica que dirigeix a la Sagrera, mor el 1885.

En la llosa que cobreix la seva despulla, es llegeix:

«Aquí jau Narcís Monturiol, inventor de l'ICTINI, primer navili submarí que navegà pel fons del mar, en aigües de Barcelona i Alacant: 1859, 1860, 1861 i 1862».

Lentament, l'opinió especialitzada ha anat reconeixent els seus mèrits, de bell antuvi tan discutits. Isaac Peral, un altre inventor espanyol, fou dels primers a proclamar la prioritat del seu collega, que hagué de vèncer tantes dificultats i trobà tan insegurs auxiliis.

LA VALL, octubre 1969

CARBÒ

Llibreter

Enquadernador

Tel. 270 04 32

GRANOLLERS

Clavé, 36